

İBRAHİM ÜNSAL

YÜREKLİ
KADIN

NENE HATUN

TARİHİ ROMAN

GENÇ HAYAT

İBRAHİM ÜNSAL

İbrahim Ünsal, 1955'te Pazar'da doğdu. Bugün Tokat'ın en yakın ilçesi olan Pazar, o yıllarda Turhal'a bağlı küçük bir nahiyeydi. Yazar; ilk ve ortaokulu, Kazova'nın ortasındaki bu şirin kasabada okudu. Lise ve üniversite tahsilini ise İstanbul'da tamamladı.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, Iğdır'da öğretmenliğe başladı. Daha sonra atandığı İstanbul'un çeşitli okullarında Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 2008 yılında, Bahçelievler Lisesi'nden emekli oldu.

Çocuk ve gençlik hikâyeleri ile gençlik romanları yazan İbrahim Ünsal'ın edebiyata ilgisi ortaokul döneminde başladı. Önce hikâye ve romana ilgi duydu. Sonra ortaokuldaki Türkçe öğretmenin sayesinde şiirin güzellikleriyle tanıştı. Hayatının yön bulmasında çok büyük etkisi olan aynı öğretmenin ilgi ve teşviki ile ortaokulun son sınıfında ilk şiir denemelerini yazdı.

Yazarın şiire ilgisi, lise ve üniversite yıllarında da artarak devam etti. Bu arada şiirin yanı sıra kısa hikâyeler de yazmaya başladı.

Yazarın ilk kitabı, 2007 yılında yayınlanan 'Şeker Emmi' oldu. Daha sonra 'Annem-Hayat Ağacım' adlı uzun öyküsü yayınlandı. Bunu üç kitabı izledi: Prenses Kim Olacak, Köyde Bir Hafta, Kiraz Ağacındaki Çocuk.

Toplamda 10 kitap olarak yayına hazırlanmakta olan 'Bizim Kahramanlarımız' dizisinden; Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa, Korkusuz Savaşçı Battal Gazi, Antep Şehidi Şahin Bey, Yürekli Kadın Nene Hatun, Çanakkale Yiğidi Seyit Onbaşı ve Fethin Sancaktarı Ulubatlı Hasan adlı eserleri yayınlanmıştır.

ÖN SÖZ

Üniversite yıllarından itibaren hep görmek, bilmek istediğim bir şehir vardı: Erzurum... Ama yakın zamana kadar buna bir türlü imkân bulamadım.

İki yıl öncesinin Kasım'ıydı. Bir basın grubuyla bu güzel kentimize gitme şansını yakaladım. Bir günü yoğun kar yağışı altında üç gün boyunca şehrin bütün tarihi ve doğal güzelliklerini gezdik. Rehberimiz, gezdiğimiz yerler hakkında bize doyurucu bilgiler verdi.

Erzurum Kalesi'nin kulesinden kenti kuşbakışı seyrederken, rehberimiz Erzurum'un tarihi hakkında bilgilendirme yapıyordu. Tabiatımdır, böylesi gezilerde hep rehberin yanı başında olurum ve can kulağıyla onu dinlerim.

Rehberimiz, Aziziye zaferini anlatıyordu. O daha ismini anmadan sözün bir yerinde ben, "Nene Hatun" deyiverdim.

Nene Hatun... Erzurumlu olması gerekmez; bu topraklarda yaşayıp da bu ismi bilmeyen var mı? Tarihe olan merakım nedeniyle, Nene Hatun hakkında ben daha fazlasını biliyordum elbet. Benim bu ismi telaffuz etmem üzerine rehberimiz, Nene Hatun hakkında bilgi vermeye başladı. İyi bir rehberdi.

Erzurumlu bir rehber olarak bilmesi gereken her şeyi biliyordu. Anlatımı da fevkaladeydi.

O gün Erzurum'la birlikte Nene Hatun hakkında da birçok şey öğrendim. Dahası öğrendiklerim, bu şanlı kahramanı daha fazla tanıma arzusu uyandırdı bende. İstanbul'a döner dönmez kütüphaneye gittim. Sonraki gün yine... Sonraki gün yine... Nene Hatun isminin geçtiği hemen her kitabı okudum. Bazı sayfaların kopyasını aldım.

Böyle bir projede kullanacağımı bilmeden yaptığım bu çalışma, sonradan çok işime yaradı. 'Bizim Kahramanlarımız' dizisine alınacak isimleri belirlerken, Nene Hatun ismi, listenin ilk sıralarında yer aldı. Daha önce yaptığım çalışma, Yürekli Kadın için zaten bir alt yapı oluşturmuştu. Üzerine yeni araştırmalar yaparak, bu kitabı yazmaya koyuldum.

Tarihî kahramanlar deyince, akla hep erkek isimleri geliyor değil mi? Oysa özellikle yakın tarihimiz, nice büyük kadın kahramanlarımıza, nice altın yıldızlı sayfalar ayırmış. Uzun yıllar önce, bu sayfalarda yer alan isimlerin kısa biyografilerinden oluşan bazı kitaplar yayınlanmış. Bu kitaplarda, her kadın kahramanımıza bir iki sayfa ancak ayrıldığı için, onların neden birer kahraman olduğu bile yeterince anlatılamamış. Oysa anlatılması gerekir. Yeni nesillerin, bu kahramanlarımızı mutlaka tanuması gerekir. Tanınmalar ki bu vatana sahip olmalarında erkekler kadar nice Türk kadınının da çok büyük payı olduğunu bilsinler... Bilsinler de Türk kadınına layık olduğu saygıyı göstermekte asla kusura düşmesinler...

Nene Hatun... Yürekli bir Türk kadını...

"Yürekli" sözcüğü, mecazi olarak cesareti, korkusuzluğu ifade eder. Bu sıfat, Nene Hatun için kullanıldığında, cesaretin yanı sıra engin bir vatan ve millet sevgisini de, erkeklere özgü olduğu sanılan mertlik ve yiğitliği de içeriyor. İçini bütün bu anlamlarla doldurarak diyoruz ki Nene Hatun, olabildiğine yürekli bir Türk kadınıydı.

İyi bilinsin ki bu kitapta anlatılan, anlatılmaya çalışılan Nene Hatun bir simge isimdir. Türk kadınına özgü vefakârlığın, fedakârlığın, yiğitliğin, kahramanlığın, vatanseverliğin simgesidir Nene Hatun...

Bu nedenle de 'Bizim Kahramanlarımız' dizisinin bu dördüncü kitabını, yiğit Türk kadınlarına ithaf ediyorum.

Haziran, 2013
İbrahim Ünsal

PINAR BAŞINDA

Erzurum'da nisanın ilk günleri... Çevre köyleri gelin gibi süslemiş bahar. Oysa kış epeyce sert geçmişti o sene. Hele ocak ayında... Kerpiç* evleri yarıya dek kar sarmıştı neredeyse. Kimi günler, küçücük pencereler açılmaz olmuştular.

Erken inmişti ya kış... Erken de savulup gitmişti. İşte, henüz nisanın ilk günleri... Çoğu tepelerde bile bir topakçık kar kalmamış. Sadece dağların dorukları bembeyaz hâlâ. O doruklarsa genellikle temmuzda bile beyaz zaten.

Erzurum, baharı erken karşılamış. Yamaçlar, düzlükler yemyeşil. Merkez'e bağlı çevre köyler, mart sonundan giyinmişler baharlıklarını. Büyüktoy, Obacık, Serince; bayram günlerince cıvılcıvıl... Daha uzaklardaki diğerleri de öyle. Nebiköyü, Topalak... Ve Çeperli elbet...

Çeperli de almış ilkbahardan payına düşeni. Öyle güzel, öyle güzel ki bu şirin köy! Yamaçlarda oturup da uzaklardan seyretmenin tadına doyum olmuyor.

Vakit ikindiye devirmiş artık. Öğle üzeri yaz günlerini aratmayan bahar güneşi, etkisini biraz yitirmiş. Tatlı bir esinti, yüzlere ılıcacak üflemede. Bu esintiyle ekinler hafifçe dalgalanmakta yeşil yeşil... Her yanı saran mor menekşeler; sarı, beyaz kır papatyaları tatlı tatlı titreşmekte.

* **Kerpiç:** Duvar örmekte kullanılmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş saman ve balçık karışımı ilkel tuğla.

Köyün dışında bulunan ağaçlık bölge de hisse almış bahar güzelliğinden... Kavaklar, karaağaçlar arasında bir pınar... Etrafı, köyün gececik kızlarıyla şenlenmiş. Kızların neşeli sohbetleriyle...

“Gız Fadik, ne vakte gelecek düvürçiler?* De hele bi yol.”

“Ne düvürçisi bacılık?** Daha ablam var önümde, bilmen mi?”

“Bilirim de... Onun düğünü harman sonunda değil mi ki? Hemen ardından da sana söz kesilir işte.”

“Sen onu bunu bırak da kendinden haber ver Zeyno. Ahmet’in peşinde dolaştığını bilmeyen mi var?”

“O istediği kadar dolaşsın. Benim gönlüm başkasında.”

“Kim ki o başkası? Bizden mi saklarsın anam? Söyle biz de bilek.”

“Olmaz. Hele bi ciddiye binsin de iş. Ondan sonra söylerim.”

Kızlar arasındaki sohbet gittikçe koyulaşiyor. Bakracı *** dolan ayrılmıyor pınar başından. Durup dinlemeye ya da konuşmaya devam ediyor. Zaten her birinin işi, epeyce bir zaman sürüyor. Çünkü, dağların derinliklerinden gelen buz gibi su akmıyor, sızıyor adeta.

Oysa bir zamanlar bilek kalınlığında akarmış bu pınarın suyu. Musa dayının dediğince, “pöhrengin **** bu kadar geniş olması” da bundanmış. Ama yeni yetmeler hatırlamıyorlar bunu. Nicedir bu sızıntıdan doldurmaya çalışıyorlar bakraçlarını, güğümlerini. “Memlekette birçok şey gibi sular da kesilmeye başlamış sanki. Birçok şey gibi sular da tükenmeye yüz tutmuş...” Köyün ihtiyaçları yeri geldikçe böyle diyorlar ya kederlenerek... Gençlerin böyle bir mukayeseye akılları ermez ki...

* **Düvürçi:** (Erzurum ağzında) Dünürcü; kız bakmaya gelen oğlan tarafı.

** **Bacılık:** (Erzurum ağzında) Kardeş kadar sevilip değer verilen arkadaş.

*** **Bakraç:** Çoğuanlukla bakırdan yapılan küçük kova.

**** **Pöhrenk:** (Erzurum ağzında) Toprak ya da ağaçtan yapılmış su borusu.

Pınar başındaki kızlar da alışmış olmalılar bu duruma. Alışmış olmalılar ki pek de şikâyetçi olan yok gecikmiş olmaktan... Sohbetleri devam ediyor.

Sırası gelmiş olan, bakracını pınarın ağzına yerleştirip doğrulduktan sonra, hemen arkasındaki arkadaşına soruyor:

“Sen niye hiç konuşmuyorsun Nene? Gözlerin yamaçlarda düşünüp durursun hep. Söylesene, bir derdin mi vardır?”

Nene, on dokuzunda bir esmer güzeli. Başörtüsünün altından, simsiyah saç örgülerini arkadan sıkı sıkı tutturmuş. Ok gibi kirpikleri kıpırtısız. Üzüm üzüm gözlerinde, hep bir hüznün buğusu... Ceylan bakışları, sanki hep dalgın... Ama bütün bu özellikler, nasıl da bir farklı kılıyor onu! Nasıl da bir yakışıyor o güzel yüzüne!..

Diğerlerinin hepsine göre incecik; fidan belli, servi boylu bir güzel, Nene. Diğerlerinin hepsinden daha güzel! Ve... Bir özelliği daha var ki bu, herkesçe biliniyor... Bütün o ince görünüşüne rağmen yiğitçe bir duruşu var Nene'nin... Belki çoğu kız için yadırganabilecek bu özellik de ona çok yakışıyor, çok farklı kılıyor onu...

Gülizar'a cevap verirken de bu özelliği hemencecik belli oluyor:

“Hele şu konuşulanlara baksana Güliz Bacım.Hepsini toplasan ceviz kabuğunu doldurur mu ki?”

Gülizar'ın bakışları, kendisi gibi yeni gelin olmuş Nene'nin yüzünde. Nene'nin bakışları, doğudaki tepelerin zirvelerinde. O tepelerin gerisinde, patlamaya hazır bir topun korkunç gümbürtüsünü her an duyabilecek olmanın kaygısı var yüzünde. Gülizar, yüzüne bakarken, Nene'deki bu endişeyi hissederek sordu bacılığına:

“Hüseyin Emmi sınırdan kötü haberler mi verdi yoksa Nene? O yanı gözler durursun hep...”

Nene'nin hüznünlü bakışları, karşı tepelerden inip Gülizar'ın kilerle buluşuyor. Ona cevap verirken bakışlarındaki bu hüznü sesine de yansıyor:

“He bacılık. Babam der ki ‘Bu Urus*’, yine bela aranıyor. Bak görürsün fazla sürmez, bir mahana** bulup savaş ilan eder Osmanlı’ya.’ Bilirsin, gazi babam boşa konuşmaz. Böyle diyorsa bir bildiği vardır mutlaka.”

Gülizar’la Nene’nin, aynı zamanda gelin olmak dışında bir ortak yanları daha var: İkisinin eri*** de asker de. Ve o kadar da değil... Erleriyle birlikte ikisinin kardeşi de vatan görevindeler bir yılı aşkın süredir. Hepsi de doğu sınırındalar. Bu nedenledir ki bir savaş ihtimaline karşı, kaygıları da başkalarına göre iki misli fazla. Bu kez, Nene’nin endişesi, Gülizar’a da sirayet ediyor****. Bu kez onun sesi de kaygılı:

“Olsa bile, bizimkiler gelmeden saldırır mı ki Moskof*****?”

Bu soru, ağzından gayriihtiyari***** olarak birdenbire çıkmıştı. Cümlesi biter bitmez, yüzü kızarıverdi Gülizar Gelin’in. Belli ki kaygısındaki bencilliği fark eder etmez, kendisi de utanmıştı. Onun ikinci bir soruyla bu hatasını telafi etmeye çalıştığını Nene Gelin hemen anladı. Gülizar bu kez,

“Urus, Erzurum’a da girer mi ki yine?” diye sordu.

Epeydir kader birliği ettiği Gülizar’ın içine düştüğü mahcupiyet, Nene’nin yüzünde yel gibi gelip acı bir tebessüme sebep oldu. Hemen ardından biraz önceki endişeli ifadesine dönerek şöyle dedi:

* **Urus:** (Halk ağzında) Rus.

** **Mahana:** (Erzurum ağzında) Bahane, neden gösterme.

*** **Er:** Kadının eşi.

**** **Sirayet etmek:** Geçmek, bulaşmak.

***** **Moskof:** (Halk dilinde) Rus.

***** **Gayriihtiyari:** İstemeksizin, düşünmeden, elinde olmadan.

“Onlar girmek ister bacılık. Onlar girmek ister de biz ne yaparız, sen ona bak...”

Gülizar, her zamanki saflığıyla yeniden sordu:

“Ne yaparız ki?”

Nene'nin sesi birdenbire sertleşti:

“Erzurum dadaşını* bilmez gibi konuşursun Gülizar. Canını verir, Erzurum'unu vermez Moskof'a!” Sesi, sert olduğu kadar da yüksek çıkmıştı bu kez. Bunun üzerine, pınar başındaki diğer kızlar, aralarındaki sohbeti kesip Nene'yle Gülizar'ın konuşmasına dikkat kesildiler.

Gülizar bu kez, kendisinden beklenmeyecek bilinçte bir karşılık verdi Nene'ye:

“Dadaş mı kalmıştır ki Erzurum'da. Hepsi zaten askerde değil midir? Kim karşı koyacak ki koskoca Urus Ordusu'na?”

Nene'nin kaşları çatıldı. O güzel gelin yüzündeki ceylan gözlerinden, şimdi bir şahin bakıyordu Gülizar'a. Sesinde, yavrusunu korumak için canını vermeye hazır bir ananın ür-kütücü hiddeti vardı:

“Kim mi karşı koyacak? Sen Gülizar bacı... Sen karşı koyacaksın.”

İşaret parmağı, su sırasındaki kızların üzerinde dolaştı bir bir:

“Zehra karşı koyacak... Fadik, Emine, Zeyno karşı koyacak.”

Elinin içiyle coşup kabaran yüreğinin üstüne üstüne vurdu:

“Ben karşı koyacağım. Ben, Nene Gelin!..”

Birdenbire, aklına bir şey gelmiş gibi kısacık bir süre susuverdi. Hemen ardından da 'gelin' sözcüğünü, kendince daha uygun bulduğu bir başka unvanla değiştirerek, son eksilti cümlesini tekrar etti:

* **Dadaş:** Erzurum'da erkek kardeş karşılığında kullanılır. Mert, özü sözü doğru, cesur, cömert, her yönü ile mükemmel, çok erdemli insan anlamına gelir.

“Ben, *Nene Hatun!*..”

Konuya vâkıf olmayan* iki genç kız, onun bu sözü üzerine kırdadılar. Bunun üzerine Nene onların yüzlerine öyle bir bakış fırlattı ki kızlar, korku ve utanmayla karışık birer yüz ifadesiyle başlarını önlerine eğdiler.

Başından beri Nene ile Gülizar’ın konuştuklarına kulak misafiri olan Zehra, söze girme gereği duydu:

“Nene Hatun doğru söyler. İş o noktaya geldi mi kadın erkek hiç fark etmez. Her Erzurumlu, vatani için birer aslan kesilmesini bilir. Ana babalarınızdan duymadınız mı? Moskof, daha önce de denemiş Erzurum’a girmeyi. Ama bir güzel dersini alıp gala** kapısından geri dönmüş. Hele bir gelsin. Hiç şüphenez olmasın ki zoppayı*** yiyip yiyip geri döner.”

Bu arada, bir kız Nene’yi uyardı:

“Dellen**** doldu yenge. Doldu da taşıyor bile.”

Nene, bakır güğümünü suyun altından çekti. Daha önce doldurduğu bakracını da alıp kendisini bekleyen Gülizar’la beraber evinin yolunu tuttu.

Evlere birbirine yakındı. Pınar başındaki konuşmaları, aynı konu üzerinde yol boyunca da sürdü.

Gülizar, evinin avlusuna***** girerken, arkadaşının bütün söylediklerine inanmış olmanın kendisine verdiği özgüvenle dedi ki:

“Doğru dersin Nene Hatun... Biz sağ iken Moskof askeri Erzurum’a giremez.”

* **Vâkıf olmak:** Bilmek, öğrenmek.

** **Gala:** (Erzurum ağzında) Kale.

*** **Zoppa:** (Erzurum ağzında)Sopa, dayak.

**** **Delle:** (Erzurum ağzında) Su taşımaya yarayan bakır güğüm.

***** **Avlu:** Bir yapı veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarla çevrili alan.

ÇEPERLİ'DEN ERZURUM'A

Hüseyin Çavuş, akşam yemeğinden sonra sedire* oturdu. Tek kanat pencerenin perdesini kenara çekti. Camın gerisinden, doğudaki dağları seyre daldı. Dağların seyri değildi aslında daldığı... Derin, karamsar düşüncelerdi. O dağın gerisinde olup bitenlere dair kurşunî düşünceler...

“Baba, kahveni getirdim.”

Hüseyin Çavuş, bu seslenişle düşüncelerinden sıyrıldı. Kızının elinden fincanı alırken,

“Gel kızım.” dedi boşta kalan eliyle, karşısındaki minderde Nene'ye yer göstererek. “Gel hele, seninle konuşacaklarımız var.”

Nene, denileni yaptı. Babasının karşısına oturduktan sonra, iki üç yudum kahve içimince sessiz kaldılar. Sessizliği Nene bozdu:

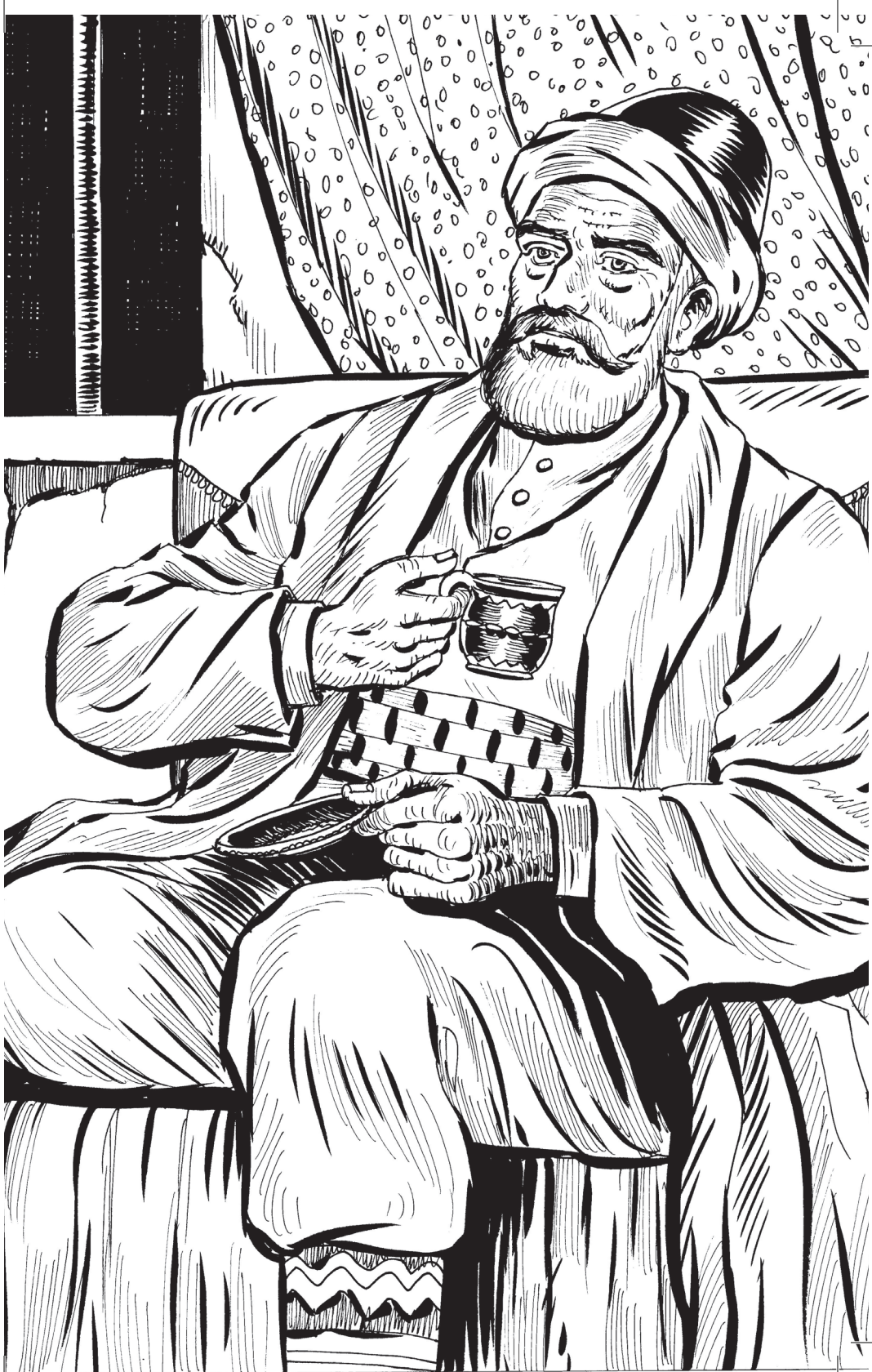
“Bugün pek dalgınsın Gazi Babam. Canını sıkıyan bir şey mi var?”

Hüseyin Çavuş, sahip olduğu tek dizini ovuştururken kızına cevap verdi:

“He ya... Vardır... Bir değil, pek çok şey vardır.”

Bu cevap üzerine Nene'nin yüreği sıkışır gibi oldu. Artık bir şey sormadan, babasının konuşmasını beklemeye başladı. Hüse-

* **Sedir:** Kol koyacak yeri olmayan, arkalıksız, üstü minderli ve yastıklı olabilen kerevet, divan.

yin Çavuş, onu fazla merakta bırakmadı. Kahvesinden koca bir yudum daha aldıktan sonra, söze giriş yaptı:

“Erzurum’a taşınmak gerekiyor Nene. Artık köyde kalamazsınız. Ananla seni şehre yerleştireceğim.”

Tepeden inme bu karar üzerine, bir anda Nene’nin zihninden onlarca soru geçti. Hangisiyle başlayacağını bilemedi. Bilinçli bir seçim yapmaksızın, herhangi birisiyle başlayıverdi:

“Ya sen? Sen burada mı kalacaksın?”

Onun gelişigüzel bir ayrımla babasına yönelttiği bu soru, Hüseyin Çavuş’un başka açıklamalar yapmasına da kapı araladı. Çavuş, zorunlu göçün sebebini açıklayarak başladı söze:

“Aylardır beklenen oldu maalesef. Moskof, üç ayrı noktadan Anadolu’ya girmiş. Kars’ı muhasaraya* almış. Başkomutan Ahmet Muhtar Paşa Erzurum’a talimat göndermiş. Kars yoluna yakın köylerdeki kadınların, kızların Erzurum’a yerleştirilmesini buyurmuş. Belli ki Ruslar, Kars’tan sonra Erzurum’a yürüyecekler. Paşa, kadınlarımız, kızlarımız için böyle bir tedbir** düşünmüş. Sizi şehre yerleştirdikten sonra ben köye döneceğim.”

Nene, babasının bu çok önemli açıklamaları üzerine ilk sorusuna verdiği öncelikten vazgeçti. Zaten düşünmeksizin verdiği bir öncelikti bu. O an için bu sorunun üzerinde durmadı. Onun yerini, başka sorular aldı. Başka soru ve cevaplar birbirini izledi:

“Ordumuz tutunamamış mı düşman karşısında? Her yerde yenilmiş mi?”

---

* **Muhasara:** Kuşatma, sarma, çevirme.

** **Tedbir:** Önlem.

“Rus ordusu, asker olarak bizimkilerin iki mislinden fazlamış. Top sayıları da bizimkini ikiye katlıyormuş. İlk saldırılarında Doğubeyazıt ile Ardahan’ı ele geçirmişler.”

“Ama Kars’a girememişler değil mi?”

“Hayır. Kars’taki birliklerimiz kahramanca direnmeye devam ediyormuş.”

“Bu Moskoflar bizden ne ister ki baba? Niyetleri nedir ki?”

“Niyetleri, bütün Osmanlı’yı bitirmek kızım. Anadolu’yu bütünüyle ele geçirmek.”

“O zaman, Kars’ı alabilirlerse sırada Erzurum var demektir. Öyle mi?”

Nene, güzellikte olduğu gibi akıl, zekâ yönünden de Çeçerli’de birinci idi. Yaşıtlarına göre çok daha olgundu. Memleket meselelerine kafa yorar, kendisinden çok ülkesini, milletini düşünürdü. Bütün bunları bilen Hüseyin Çavuş, kızıyla gurur duyardı. Memleket meseleleri üzerine, karısıyla konuşamadıklarını kızıyla çok rahat konuşurdu. İşte şimdi olduğu gibi... Nene, babasının her bir dediğini kolaycacak anlıyordu. Bununla da kalmıyor, olayların gelişimi üzerine gelecekte olabilecekleri de sezebiliyordu. Bu da gerçekleri kızına anlatırken, Hüseyin Çavuş’un işini oldukça kolaylaştırıyordu.

Nene’nin kendisine yönelttiği son soruyu, bu kolaylığın sağladığı rahatlıkla cevapladı:

“Rus Ordusu sürekli takviye almaya devam ediyormuş. Kars, her an düşebilir. Düşmese bile düşman, orada muhasaraya devam ederken, Erzurum üstüne de yürüyebilir. İşte Muhtar Paşa da bunu düşünmüş olmalı ki şimdiden tedbir almak istemiş. Önce kadınlarımızın, kızlarımızın namusunu güvence altına almak kaygısına düşmüş.